

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ШЛЯХ ДО ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НАУКОВЦЯ

ACADEMIC INTEGRITY – THE WAY TO PROTECT THE SCIENTIST'S INTELLECTUAL PROPERTY

Стаття присвячена одному з актуальних питань академічної доброчесності щодо захисту інтелектуальної власності. Наголошується на тому, що академічна доброчесність охоплює не тільки сферу наукового дослідження, але й освіту та творчу діяльність, що робить її важливою для кожного індивіда. Здійснення державної політики в Україні, спрямованої на підтримку розвитку та ефективного використання досягнень творчих особистостей, таких як науковці, винахідники, автори та творці, визначається як важливе завдання. Ці особистості здатні генерувати нові ідеї, створювати конкурентоспроможну продукцію та збагачувати духовність та культуру нації.

Акцент робиться на важливості визнання прав інтелектуальної власності та поваги до наукових досягнень і результатів творчої діяльності авторів у системі вищої освіти України. Також обговорюється поняття «академічна доброчесність» у контексті законодавчої бази та в розумінні сучасного суспільства.

Здійснено аналіз правових актів, які стосуються прав інтелектуальної власності, з особливим акцентом на найбільш перспективні об'єкти та завдання, закріплені в кодексах та спеціальних законах України у сфері інтелектуальної власності. Важливим аспектом обговорення є розуміння та визначення у єдиному законі України поняття «інтелектуальна власність».

Не менш важливою є обґрунтована відповідальність за дотримання цінностей академічної чесності, що стає важливою складовою сучасної системи забезпечення якості освіти.

Академічна доброчесність та захист інтелектуальної власності є ключовими аспектами інтеграції України у глобальне наукове та освітнє співтовариство. Для ефективного вирішення цих питань необхідно системно досліджувати їхні аспекти та розробляти відповідні стратегії та механізми впровадження.

Загалом, у дослідженні чітко висловлюються важливі ідеї щодо ролі академічної доброчесності та права інтелектуальної власності в сучасній освітній та науковій сферах.

Ключові слова: інтелектуальна власність, академічна доброчесність, вища освіта.

The article is devoted to one of the topical issues of academic integrity regarding the protection of intellectual property. It is emphasized that academic integrity covers not only the field of scientific research, but also education and creative activities, which makes it important for every individual. Implementation of state policy in Ukraine aimed at supporting development and effective use of achievements of creative individuals, such as scientists, inventors, authors and creators, is defined as an important task. These individuals are able to generate new ideas, create competitive products and enrich the spirituality and culture of the nation.

Emphasis is placed on the importance of recognition of intellectual property rights and respect for scientific achievements and results of creative activity of authors in the higher education system of Ukraine. The concept of «academic integrity» is also discussed in the context of the legal framework and in the understanding of modern society.

An analysis of legal acts related to intellectual property rights was carried out, with a special emphasis on the most promising objects and tasks enshrined in the codes and special laws of Ukraine in the field of intellectual property. An important aspect of the discussion is the understanding and definition of the concept of «intellectual property» in the unified law of Ukraine.

No less important is the justified responsibility for observing the values of academic honesty, which becomes an important component of the modern system of ensuring the quality of education. Academic integrity and protection of intellectual property are key aspects of Ukraine's integration into the global scientific and educational community. In order to effectively solve these issues, it is necessary to systematically investigate their aspects and develop appropriate strategies and implementation mechanisms. In general, the research clearly expresses important ideas about the role of academic integrity and intellectual property rights in modern educational and scientific spheres.

Key words: intellectual property, academic integrity, higher education.

УДК 37.211.24

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/65.2.31>

Шлеїна Л.І.,

докт. філос. (освітні, педагогічні науки),
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук

Таврійського державного
агротехнологічного університету
імені Дмитра Моторного

Постановка проблеми. Інтеграція України у світовий та європейський соціокультурний простір ставить перед сучасним університетським та науковим середовищем нашої країни актуальне завдання дотримання академічної доброчесності. Існує поширена думка, що академічна доброчесність стосується виключно тих, хто займається науковою роботою. Проте насправді вона пов'язана не лише із наукою, але й з освітою та творчою діяльністю, що робить її загальнолюдською проблемою. Згідно із Статтею 42 Закону України «Про освіту», академічна доброчесність

означає «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [5].

Важливим завданням державної політики в Україні є сприяння розвитку та ефективному використанню творчих досягнень особистостей, таких як науковці, винахідники, автори, творці. Це стосується людей, які мають здатність генерувати

нові ідеї, створювати конкурентоздатну продукцію та збагачувати духовність і культуру нації.

Мета цієї статті – дослідити поняття академічної доброчесності як невід’ємної складової культури освітньо-наукового простору та розглянути поняття «інтелектуальна власність».

Аналіз останніх досліджень і публікацій:

Проведено цілісний аналіз наукових досліджень, що стосуються актуалізації етичних проблем науки і освіти. До числа авторів, які висвітлюють цю тему, належать Т. Фінікова, А. Артюхов, В. Луговий, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, В. Астахова, В. Сацик, О. Семеног та інші.

Виділення невирішених частин загальної проблеми: У своєму стремленні до інтеграції в розвинений світ, Україна повинна невід’ємно приділяти увагу демократичним цінностям. На фоні цього, академічна доброчесність грає важливу роль у сучасній системі вищої освіти. Наслідуючи традиції верховенства права, необхідно визнавати і поважати право інтелектуальної власності, оскільки це є ключовим фактором не лише у формуванні нових підходів до навчання, але й у створенні ефективного інтелектуального капіталу для розвитку країни.

Академічна доброчесність та захист інтелектуальної власності є ключовими аспектами інтеграції України у глобальне наукове та освітнє співтовариство. Для ефективного вирішення цих питань необхідно системно досліджувати їхні аспекти та розробляти відповідні стратегії та механізми впровадження.

Виклад основного матеріалу. Якісна трансформація системи вищої освіти вимагає інноваційних підходів до педагогічного процесу та наукової діяльності. Зокрема, важливо наголосити на формуванні етичних цінностей серед учасників освітнього процесу. Освітні заклади повинні активно сприяти створенню відкритого середовища, де кожен студент, викладач і науковець має можливість висловлювати свої ідеї та сприймати погляди інших.

Питання розглядає важливі аспекти якісної зміни системи вищої освіти в Україні та акцентує увагу на розробці нових підходів до навчання та викладання. Також відзначається значення чесності та етичних цінностей у освітньому процесі та науковій діяльності. Пропонується створення нових механізмів комунікації в закладах вищої освіти для формування високої академічної культури.

Також наголошується на важливості відповідності України демократичним традиціям та верховенству права, що стає ключовими елементами входження країни до спільноти розвинених держав.

Одним із ключових чинників академічної доброчесності в українських вищих навчальних

зкладах є визнання права інтелектуальної власності та повага до наукових доробків та творчих результатів авторів. Підкреслюється вплив цього підходу на формування нового менталітету та культури інтелектуальної власності в наукових колах, а також на ефективне використання інтелектуального потенціалу України.

Досягнення цих цілей підтримується національною стратегією у сфері інтелектуальної власності, яка визначає завдання з підвищення рівня знань з інтелектуальної власності для зростання конкурентоспроможного людського капіталу та розвитку країни в напрямку високотехнологічного та інноваційного розвитку [3, с. 96].

Сучасне суспільство визнає важливість доброчесності в контексті боротьби з недоброчесністю. Усвідомлення нечесної поведінки членів суспільства активізує вимогу до справедливості, що часто виражається у введенні правил доброчесності для визначення міри допустимого у взаємодії. Закон України «Про освіту» чітко визначає зміст академічної доброчесної діяльності суб’єктів освітнього процесу [6].

Зокрема, Д. Сопова стверджує, що в рамках практики формується система норм та принципів, які освоюють і розвивають індивіди в процесі діяльності [7, с. 81].

Інтеграція України до європейського освітнього, соціального та культурного простору вимагає не лише модернізації вищої освіти та впровадження нових освітніх програм, але й відповідності передовим університетським принципам академічної доброчесності. Це стає запобіжником негативних явищ та стимулом для прогресивного розвитку науково-освітнього середовища в Україні.

Важливо, що науково-освітні заклади несуть відповідальність за захист об’єктів інтелектуальної власності від протиправних зазіхань. Поняття «інтелектуальна власність» є нормативно закріпленим у єдиному законі України, а публікації про перспективні винаходи в спеціальній базі даних сприяють їхньому практичному впровадженню та розвитку на внутрішньому та світовому ринках.

Висвітливши ці аспекти, Україна може не лише відповідати сучасним вимогам щодо доброчесності та інтелектуальної власності, але й активно сприяти інноваціям та розвитку на міжнародному рівні.

Розвиток та застосування передових технік і новітніх інформаційних технологій у процедурі набуття прав на об’єкти промислової власності є значущим прогресом. Держдепартамент активно впроваджує електронну подачу матеріалів заявок на об’єкти права інтелектуальної власності та розширює використання електронного документообігу, вдосконалюючи якість експертизи. Перехід до повної електронної системи ведення діловодства є пріоритетним завданням.

Законодавство України, зокрема захист прав інтелектуальної власності, відповідає міжнародним стандартам та нормам, що використовуються в країнах-членах СОТ. Проте, необхідно активізувати роботу щодо подальшого вдосконалення цих норм, адаптації до законодавства ЄС та вирівнювання термінів і понять.

Акцентується на тому, що порушення академічної чесності має негативні наслідки для репутації університету та знецінює цінність освітніх та наукових ступенів. Відповідальність за дотримання академічної чесності покладається на кожного члена університетської громади [4].

Зазначається, що законодавство має відповідати стандартам ЄС, а також вимагається узгодження термінів та норм між національними кодексами та законами у сфері інтелектуальної власності.

Проаналізувавши Кодекс честі ТДАТУ ми з'ясували, що університет закликає членів академічної спільноти діяти чесно та самостійно, використовувати надійні джерела інформації, дотримуватися принципів академічної чесності та звертатися за допомогою до колег у випадку труднощів [2].

Аналіз Кодексу честі ТДАТУ відобразимо в рис. 1.

У ТДАТУ низка дій вважається неприйнятними та недопустимими у сфері освітньої діяльності, серед них:

Плагіат: Ненавмисне або усвідомлене представлення чужого твору (тексту або ідей) як свого власного без належного оформлення посилань.

Шахрайство: Включає фальсифікацію або фабрикацію інформації та наукових результатів, використання заборонених допоміжних матеріалів під час контрольних заходів, списування, проходження контролю підставними особами тощо.

Несанкціонована співпраця: Надання або спроба надання допомоги іншим особам у вчиненні актів академічної нечесності, придбання робіт у інших осіб та їхнє подання як власних результатів.

Неправомірна винагорода: Пропонування чи отримання неправомірної винагороди при оцінюванні результатів, виконанні навчальних чи дослідницьких завдань.

Використання впливу: Використання родинних чи службових зв'язків для отримання переваг у роботі або оцінюванні.

Неправомірне включення в автори: Додавання осіб до списку авторів робіт, які не брали участі у їхньому створенні.

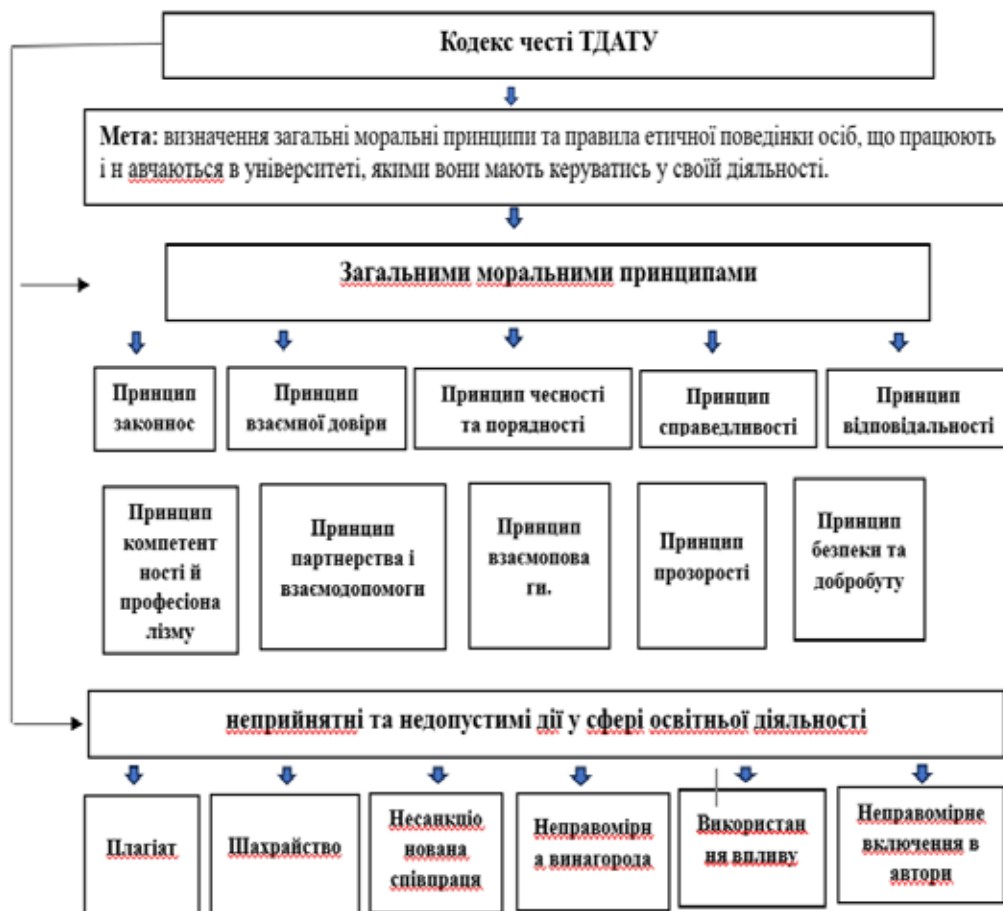

Рис. 1. Аналіз Кодексу честі ТДАТУ

Інші види академічної нечесності: Інші дії, які порушують принципи академічної чесності [2].

Академічна чесність – це важливий аспект діяльності в університетському середовищі, що передбачає дотримання визначених моральних та правових норм, етичних принципів у навчально-виховній та науково-дослідницькій сферах. Як для науково-педагогічних працівників, так і для здобувачів, академічна чесність визначається не лише виконанням формальних вимог, а й внутрішньою прагненістю до високих стандартів етики та сумлінності.

У контексті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС визначається зобов'язання гармонізувати законодавство у сфері інтелектуальної власності з європейськими стандартами. Угода включає положення щодо різних аспектів охорони прав інтелектуальної власності, таких як авторські права, географічні зазначення, торговельні марки та інше.

Дотримання академічної доброчесності є основою для вищої освіти та науково-дослідної роботи, сприяючи розвитку сучасного суспільства.

Окрім того, розуміння права інтелектуальної власності є ключовим для повного дотримання принципів академічної доброчесності. Це особливо актуально в умовах швидкого розвитку технологій та необхідності захисту інтелектуальних досягнень.

Серед найважливіших завдань сучасної вищої освіти в Україні – вдосконалення системи освіти, виходячи з високих стандартів етики та чесності. Впровадження нових механізмів внутрішнього спілкування в університетах є важливим етапом на шляху до формування академічної культури. Це сприятиме не лише розвитку інтелектуального потенціалу, але й підвищить конкурентоспроможність нації у сучасному світі.

Висновки. Зазначений нами аспект відображає важливість впровадження культури академічної доброчесності в суспільстві та системі вищої освіти. Це сприяє не лише підготовці якісних фахівців, але й встановленню цінностей, що сприяють інноваціям та захисту прав інтелектуальної власності.

Загалом, у дослідженні чітко висловлюються важливі ідеї щодо ролі академічної доброчесності та права інтелектуальної власності в сучасній освітній та науковій сферах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж.освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. 234 с.
2. Кодекс честі ТДАТУ : сайт ТДАТУ. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/kodeks-chestitdatu.pdf>.
3. Національна стратегія у сфері інтелектуальної власності на період 2020–2025 роки (проект). URL: <http://nipo.org.ua/activity/stvorennya-efektivnogo-navchalnogo-centru-u-sferi-intelektualnoi-vlasnosti-iv> с. 96
4. Наука та інновації. 2010. Т. 6. № 4. С. 43–45. © М.В. ПАЛАДІЙ, 2010 М.В. Паладій Державний департамент інтелектуальної власності, Київ удосконалення державної системи правової охорони інтелектуальної власності — важлива складова інноваційного розвитку України.
5. Про освіту Закон України «Про вищу освіту». URL : https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-42.htm
6. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-19 [Електронний ресурс]. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. ст. 42]
7. Сопова Д. О. Феномен академічної чесності у контексті якості сучасної вищої освіти. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2017. С. 79–84 URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2017_28_15, с. 2
8. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої [...]: міжнародний документ від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
9. Шлеїна Л.І. Академічна доброчесність як невід'ємна складова сучасної вищої освіти. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: збірник науково-методичних праць / Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Запоріжжя : ТДАТУ, 2023. Вип. 26. С. 304–312.